

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **V. G.**, bývajúceho v B., zastúpenému Mgr. V. H., advokátkou v L., proti žalovanej **JUDr. M. S.**, bývajúcej v B., zastúpenej A., s.r.o., so sídlom v B., o **232 357,43 € s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde Žiar nad Hronom pod sp. zn. 9 C 158/2011 a na Krajskom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 14 Co 65/2012, v konaní o vylúčenie sudcov Krajského súdu v Banskej Bystrici JUDr. M., PhD. a Mgr. J. z prejednávania a rozhodovania veci, takto

r o z h o d o l :

Sudcovia Krajského súdu v Banskej Bystrici JUDr. M., PhD. a Mgr. J. **n i e s ú v y l ú č e n í** z prejednávania a rozhodovania tejto veci (veci vedenej na Okresnom súde Žiar nad Hronom pod sp. zn. 9 C 158/2011).

O d ô v o d n e n i e

Predseda Krajského súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom na tomto súde pod sp. zn. 14 Co 65/2012 podľa § 16 ods. 1 O.s.p. predložil vec Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na rozhodnutie o vylúčení sudcov JUDr. M., PhD. a Mgr. J. (č.l. 167a spisu) na základe ich oznámení, pretože nezistil dôvody pochybovať o ich nezaujatosti (§ 15 ods. 1 O.s.p.).

V písomnom oznámení (č.l. 167a spisu) sudkyňa JUDr. M., PhD. uviedla, že žalovanú pozná od študentských čias, tyká si s ňou, ich vzájomný vzťah považuje za priateľský, čo môže vzbudiť pochybnosť o jej nezaujatosti, preto sa cíti byť zaujatá.

V písomnom oznámení (č.l. 167a spisu) sudca Mgr. J. uviedol, že žalovaná je sudkyňou Krajského súdu v Banskej Bystrici, ktorého je podpredsedom, sú tu objektívne skutočnosti, ktoré by mohli vzbudzovať jeho nezaujatosť a preto navrhuje, aby bol vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci.

Predseda Krajského súdu v Banskej Bystrici k oznámeniu sudcov uviedol, že nie je dôvod pochybovať o ich nezaujatosti (viď predkladacia správa zo 16. marca 2012).

Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednávaniu veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, a to buď:

1. k veci (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, ale tiež vtedy, keď sudca verejne – napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť),
2. k účastníkom konania [o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho)],
3. k zástupcom účastníkov konania (viď vyššie bod 2.).

Pri posudzovaní dôvodnosti oznámenia označených sudcov o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcov a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon. Sudcovia sú totiž vo všeobecnosti vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci (len vtedy alebo až vtedy), ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (viď ustanovenie § 14 ods. 1 O.s.p.).

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) zároveň na druhej strane zahrňuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút

vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v možnosti zmariť hroziace riziko, že by vo veci mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca.

Nestrannosť sa definuje spravidla ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti a nadŕžania určitej procesnej strane). Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97). Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, či účastníka konania, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska (sudcu, účastníka konania), ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória

zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, alebo účastníka konania, považujúceho sudcu za zaujatého, ale v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je to, či vyslovená obava je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či uvádzané okolnosti sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu, teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tiež pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného.

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležitá, ale nie rozhodujúca; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry ESĽP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodit', že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje. Aj pri zohľadnení teórie zdania môže byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek

zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne.

V prípade sudcov Krajského súdu v Banskej Bystrici (JUDr. M., PhD. a Mgr. J.) z obsahu spisu nevyplýva existencia objektívne preukázateľných poznatkov, ktoré by zakladali dôvodnú obavu, že niektorý z uvádzaných sudcov krajského súdu nie je nestranný.

V prípade sudcu Krajského súdu v Banskej Bystrici Mgr. J., ktorý vo svojom písomnom oznámení poukázal len na vzťah plynúci z titulu funkcie podpredsedu súdu, pre ktorý sa cíti byť zaujatý, vzal Najvyšší súd Slovenskej republiky na zreteľ, že vo všeobecnosti sú vzájomné vzťahy sudcov založené na profesionalite a kolegiálnosti, rovnako tak tomu je i pokiaľ ide o administratívno-právne vzťahy - vzťahy administratívneho riadenia. Ak rámec týchto vzájomných vzťahov neprekročí zodpovedajúce medze, objektívne nie je daný dôvod pre pochybnosti o ich nezaujatosti. Z dôvodov vyššie uvedených rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky tak, že sudca Mgr. J. nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania danej veci.

Vo výrokovej časti uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky je uvedená i JUDr. M., PhD. sudkyňa Krajského súdu v Banskej Bystrici, ktorá sa vyjadrila tak, že žalovanú (tiež sudkyňu Krajského súdu v Banskej Bystrici) pozná zo študentských čias (1985), tykajú si a preto považuje ich vzťah za priateľský; Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že takto uvádzané okolnosti svojou intenzitou nepreukazujú existenciu úzkeho vnútorno-emocionálneho vzťahu k žalovanej, či obavu z nedostatku nestrannosti založenej na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach dosahujúcich taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne, ktoré by boli spôsobilé založiť dôvod pre jej vylúčenie z prejednávania a rozhodovania v danej veci z hľadiska § 14 ods. 1 O.s.p. Bližší osobný – priateľský vzťah je vzťah takej intenzity, ktorá presahuje rámec bežnej interakcie medzi ľuďmi vyvolanej pracovným prostredím, či iným teritoriálnym pôsobením (napr. štúdiom, pobytom, sídlom) a predpokladá vytvorenie si určitého vnútorného emocionálneho vzťahu (puta) medzi jeho účastníkmi, navonok sa prejavuje pravidelnosťou a trvácnosťou v rôznych osobných formách založených najmä na súkromnej a záujmovej báze vzájomne aktívne iniciovaných, vyhľadávaných, plánovaných a koordinovaných spoločných aktivít (napr. pravidelnými priateľskými stretnutiami, oslavami,

i za účasti ostatných rodinných príslušníkov, spoločným trávením voľného času, rôznych pobytov, dovoleníek a podobne). Z vyjadrenia JUDr. M., PhD. nevyplýva, že by jej vzťah k žalovanej bol takej intenzity akú predpokladá § 14 ods. 1 O.s.p. Pre vznik dôvodných pochybností, ktoré by mali za následok vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania danej veci je nutné, aby kontakty sudcu s okolím zásadným spôsobom presiahli rámec štandardnej komunikácie a z hľadiska tvrdeného priateľského vzťahu by nadväzne nemalo ísť len o to, že sa poznajú zo študentských čias (od roku 1985) spravidla bežne nastávajúca v podmienkach rovnakej profesie a veku. Ani užšia forma oslošovania bez ďalšieho nie je tou výnimočnou okolnosťou, ktorá by zakladala intenzívny priateľský vzťah. Akceptácia príliš rozširujúceho nazerania na okolnosti spochybňujúce nestrannosť sudcu by bola nielen fakticky kontraproduktívna, ale aj právne (ústavne) dlhodobo neudržateľná. V tejto súvislosti treba uviesť, že samotná skutočnosť, že sudca sa zo svojich subjektívnych hľadísk "cíti zaujatý" alebo sa zo svojho osobného pohľadu domnieva, že v jeho prípade by mohli vzniknúť pochybnosti o jeho nezaujatosti, bez ďalšieho nezakladá dôvod pre jeho vylúčenie z prejednávania a rozhodovania veci. Sudca je pri výkone svojej funkcie nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia v zmysle § 2 ods. 2 zák. č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení zmien a doplnkov. Obsah tohto práva a povinnosti je základným pilierom výkonu funkcie sudcu, keď výnimky môžu vyplývať len z naplnenia zákonných predpokladov, ktoré však neboli v prejednávanom prípade naplnené.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 29. marca 2012

JUDr. Daniela Š v e c o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková